

Transcript podcast 'Radio Debuut'

Aflevering 3: Jante Wortel

Voice-over: Dit is een podcast van Wintertuin.

Voice-over #2: Welkom bij Radio Debuut. In deze reeks worden kersverse debutanten geïnterviewd over hun debuten en het belang van literatuur. In deze aflevering ga je luisteren naar Selm Merel Wenselaers in gesprek met Jante Wortel.

Selm: Dag, ik ben Selm Merel Wenselaers en bij mij zit Jante Wortel, dag Jante!

Jante: Hai!

Selm: Hee, je hebt een boek geschreven.

Jante: Ja, klopt.

Selm: En de titel is 'Weerlicht'.

Jante: Ja.

Selm: Deze zomer is het uitgekomen.

Jante: Ja, 8 juli.

Selm: 8 juli. We zijn nu drie maanden verder. Hoe voelt het?

Jante: Uhm... ja op zich wel goed. Het is ook heel anders, wel, dan ik verwacht had. Ik denk op de een of andere manier verwacht je toch dat er ineens van alles anders is. Maar dan is het er en de dag erna word je wakker en dan is er eigenlijk niks anders.

Selm: Wat viel er te verwachten? Of had je ergens een bepaalde verwachting? Of waar hield je rekening mee?

Jante: Ja, je hoopt natuurlijk heel erg op reacties, recensies. Reacties van mensen die het lezen, maar ik had denk ik zelf vooral verwacht dat het anders zou voelen. Omdat je toch wel, tenminste ik, vijf jaar werkt aan een boek en dan op een gegeven moment is het uit je handen en dan gaat het gelezen worden. Maar ja, eigenlijk voelde ik me dus nadat het verschenen was vooral een beetje leeg of zo. Dat het... ja, ook een beetje alsof die wereld waar ik zo lang mee bezig ben geweest, alsof die ineens weg was. Dat was best wel gek.

Selm: Je hebt er vijf jaar aan gewerkt, zeg je. Daar is een heel traject aan vooraf gegaan natuurlijk. Je hebt ook Creative Writing gestudeerd in Arnhem, maar je hebt daarvoor – mensen hadden je talent al eerder opgemerkt – je hebt een paar prijzen gewonnen. Onder andere de Write Now Prijs in Groningen in 2016. En met de Kunstbende. Ik kwam een gesprek met jou tegen, of een interview, dat je vorig jaar voor Kunstbende deed. En daarin vertelde je dat je mee had gedaan aan de Kunstbende omdat je dacht: het praten voor een publiek, het voorlezen, ook dat is deel van het schrijverschap. En ook dat wilde je overkomen of dat je wilde je op een manier... daar wilde je je op voorbereiden. Kan je je

ook voorbereiden op interviews? Is dat ook iets dat bij het schrijverschap hoort en waar je je op kan voorbereiden?

Jante: Nou, ik denk zeker dat je je kan voorbereiden op interviews. Ik had me zelf bij het eerste interview – dacht ik – best wel goed voorbereid. Maar uiteindelijk had ik me eigenlijk helemaal niet voorbereid. Want elke vraag die hij stelde, daar had ik niet eens over nagedacht. Ik denk wel dat je je kunt voorbereiden in de zin van – wat ik nu in elk geval heel erg probeer is van te voren te bedenken wat ik eigenlijk wil zeggen over het boek. Omdat je in zo'n gesprek, zeker als de vragen anders zijn dan je verwacht... dat gaat al heel snel een andere kant op. En ik denk, als je een interview voorbereid kun je wel enigszins sturen, of proberen te sturen, naar waar je het over gaat hebben. Dus als zoiets helemaal de verkeerde kant op gaat, kan ik misschien iets zeggen waardoor het toch weer terugkomt bij dat verhaal.

Selm: Ja, of we spreken gewoon nu af dat je lekker tegen stuurt, of zegt: 'Nou daar wil ik het werkelijk niet over hebben! Maar wat ik wel interessant vind...' Dat kan zeker. Wanneer beseftte je dat je schrijver was? Is daar een moment? Een momentum?

Jante: Ja, niet heel duidelijk. Ik heb ook heel lang het gevoel gehad dat ik gewoon graag schrijver wilde zijn dus niet per se 'was'. Maar toen ik nog op de middelbare school zat en ook in de periode waar ik in het boek over schrijf, was ik heel erg... wilde ik heel graag zelf iets maken. En ik wist eigenlijk niet heel goed hoe of wat, maar toen begon ik aan een verhaal en dat werd steeds groter en naast school was ik gewoon alleen maar bezig met dat verhaal. En ik denk dat ik toen wel bedacht van: ik wil eigenlijk heel graag schrijven of verhalen vertellen. En zo kwam ik ook bij de opleiding uit en... ja.

Selm: Is er iets van dat verhaal ook binnengedruppeld in dit verhaal, of is dat een heel ander verhaal?

Jante: Nee, dat is echt een heel ander verhaal. Ik denk, erop terugkijkend, dat ik me ook wel schaam voor dat verhaal. Mijn moeder zegt nog steeds elke keer: 'Oh, je moet daar echt iets mee doen!' Maar, nee. Het was denk ik voor mij gewoon meer een soort... het was heel fijn om te schrijven maar het was niet per se... ik zou het niet naar buiten brengen.

Selm: Dus buiten je moeder heeft niemand het gelezen?

Jante: Uh, mijn vader wel. En mijn lerares Nederlands destijds... die heeft het ook gelezen. En mijn moeder heeft het nog een keer naar mijn vriend gemaïld – zonder mijn toestemming.

Selm: Dat kan echt niet!

Jante: Nee, daar was ik wel boos over ja, maar hij heeft het niet helemaal gelezen. Vooral omdat ik dat niet wilde.

Selm: Nou ja, dit boek, het boek waar we het vandaag over hebben is al gelezen en er is al reactie gekomen en je hebt mooie recensies gekregen. Wat doet dat met je? Want ineens moet dat... je hebt er vijf jaar aan gewerkt. Dat is dan in een soort beslotenheid, maar een paar mensen die meegelezen denk ik. En dan *out and about*. Hoe was het eigenlijk

om die commentaren te lezen? En heb je ook lezers gehad die zich tot jou hebben gericht?

Jante: Ja, ik heb zeker ook berichten gekregen van mensen die het gelezen hebben of die het aan het lezen waren en die er heel erg door geraakt werden, ook. En ja, dat waren eigenlijk wel ook de mooiste reacties waar ik heel erg op hoopte. Van echt mensen die mij niet per se kennen, maar die dan het boek lezen en die dan toch ook de behoefte voelen om hun reactie te delen met mij en die er op een bepaalde manier ook wel iets aan gehad hebben. Wat ik dan weer heel mooi vind.

Selm: En hoe zijn kritische recensies? Lezen ze jouw boek? Lezen ze goed?

Jante: Ja, de eerste echte recensie die er kwam was van de NRC. Een hele mooi recensie, waarin ik ook echt wel teruglas wat ik heel graag... of wat ik er heel erg in had proberen te stoppen. Dus met die recensie was ik ook echt heel blij omdat het toen ook wel echt zo gelezen was, zoals mijn bedoeling was. In andere recensies is dat ook wel zo. Eigenlijk ben ik over het algemeen wel... kan ik me heel erg vinden in de dingen die erover geschreven zijn. Ja. ja.

Selm: Ja. De tekst op de achterkant, he? Van je boek. 'Aan een rondreis door Noorwegen komt abrupt een einde. Of was deze vakantie altijd al gedoemd te mislukken?' Helemaal raak. Daar kan ik me helemaal in vinden. En dan gaat het verder: 'Weerlicht is een moedige debuutroman over de verstikkende dynamiek van een gezin en de vraag hoe je iemand kan helpen die zichzelf dwangmatig kapot maakt.' Dat is zeker zo, dat is zeker. Het voelt ook wel als maar een interpretatie van het boek. Heb jij deze tekst zelf geschreven? Ik vroeg het ook eerder al aan Corinne Heyrman.

Jante: Ja. Nee ik heb, ja... een soort samen geschreven met de redacteur. Achteraf gezien ben ik wel heel erg mee eens dat het inderdaad maar een interpretatie is van het boek. En ik werk ook in een boekenwinkel en op een gegeven moment zag ik iemand – ze hadden toen het net uit was zo'n hele toren gemaakt met allemaal Weerlicht – en ik stond achter de kassa en toen zag ik haar dat boek oppakken en de tekst lezen en toen schudde ze zo haar hoofd en toen legde ze het weer neer. Toen was ik eigenlijk wel benieuwd naar haar reactie dus ik vroeg daar later om en toen zei ze: 'Ja, tegenwoordig gaan alle boeken over een rondreis,' en ze vond het een heel heftig stukje. En ja, achteraf, als ik het dan zo teruglees en me dan enigszins inbeeld dat ik dan geen idee heb waar het boek over gaat, dan is het inderdaad best wel een heftige omschrijving of aankondiging van het boek. 'Verstikkende' is ook... ja, ik heb er ergens ook heel erg geprobeerd om er wel lucht in te stoppen en ook de mooie dynamiek neer te zetten en dat is... ja, ik heb inmiddels af en toe een beetje zo mijn twijfels bij dit tekstje wel.

Selm: Ja, en als er een herdruk komt, of die komt er sowieso, zou je die dan aanpassen denk je?

Jante: Ja, ik denk het wel. Ik weet nog niet helemaal hoe. In één van de reacties van lezers kwam ik ook tegen dat... nou, diegene vond dat het eigenlijk ook wel op de flaptekst duidelijk had moeten worden dat het om een boek gaat waarin een personage een eetstoornis heeft. Daar heb ik wel toen met de uitgeverij bewust voor gekozen omdat niet aan te kondigen, per se, als een 'eetstoornisboek'. Vooral ook omdat ik wel bang was dat het daardoor gelijk heel erg gelijk in een hokje zou worden geplaatst. Wat natuurlijk ergens

ook gebeurd nu bekend is dat het over een eetstoornis gaat. Ja, ik vond dat wel interessant ook om te bedenken van: Zou het uitgemaakt hebben? Of, maakt het uit of er op de achterkant staat: 'Lea worstelt met een eetstoornis.' Of, ja. Maar ik denk wel dat ik bij een herdruk dit tekstje zou aanpassen, ik weet alleen nog niet wat ik dan per se zou veranderen, maar misschien wel er iets meer lucht er in. Ja.

Selm: Eens. Als je nog een mening zocht: daar ben ik het mee eens. Ik vind het sowieso wel een goede keuze om het er niet op te zetten. Om het niet zo expliciet te maken, omdat het ook op de achtergrond aanwezig is. Of het is natuurlijk deel van het verhaal, maar het is zoveel meer. Ik moest denken aan *Euphoria* de HBO-serie, heb je die gezien?

Jante: Nee, die staat... die wil ik nog wel heel graag zien. Ja.

Selm: Jee, dat is nu jammer. Ik hoopte dat het we het daarover konden hebben. Ik wist wat parallellen omdat... nou ja goed, dan moet ik het jou dus vertellen. Je zou kunnen zeggen dat het over drugs gaat en over de verslaving van het hoofdpersonage. Ook een jonge vrouw, ook een tiener. Maar eigenlijk is het de aanleiding om een hele dynamiek van haar omgeving, van school, van ouders, om die in beeld te brengen. En het gaat ook over al die personages en hun struggles.

Jante: Ja, nou ik ga het zeker kijken.

Selm: Voila, misschien nog voor volgende week? Dan kunnen we het er nog over hebben.

Jante: Ja, ik ga mijn best doen.

Selm: Bingen. Maar daarom dacht ik ook van: O, het is eigenlijk heel filmisch. Omdat je heel helder bent en heel precies in je beschrijvingen. En het is niet per se een heel beeldrijk boek, maar het is wel heel filmisch in de opbouw, ook in de arena die je kiest, de camper. De kampeerplekken in Noorwegen. Zijn de filmrechten al verkocht?

Jante: Nee. Daar hoop ik wel heel erg op. Dat het gaat gebeuren.

Selm: Hield je daar – of houd je daar ergens rekening mee? Heb je het ook op die manier, naar jou idee, zelf geschreven?

Jante: Nee, niet per se. Echt richting het einde toen het boek eenmaal af was ging ik natuurlijk wel heel erg hopen op de filmrechten. Vooral ook... ik ben het nu aan het inspreken voor het luisterboek en dan lees ik het dus zelf ook weer en in mijn hoofd zie ik dan wel echt een soort film voor me. En ook tijdens het schrijven wel. Maar ik merk eigenlijk dat ik dat met alles wat ik schrijf qua verhalen zeg maar wel... dat ik het tijdens het schrijven ook echt als een soort film voor me zie en de setting probeer neer te zetten, ja, als een soort film.

Selm: Ja, zoals je weet: een film staat of valt bij de openingsscene, het moet gelijk *spot on* zijn en dat is ook bij jou. Zou je anders helemaal bij het begin, zou je een stuk willen voorlezen? Gelijk ook van daar waar het boek begint? Paginaatje of twee, drie?

Jante: Even kijken.... ja.

VOORDRACHT: 15:34 – 18:24

Ik sta naar de vogels te kijken. Het zijn hagelwitte meeuwen en ze vliegen mee met de boot, alsof ze toevallig of niet zo toevallig dezelfde kant op moeten als wij. Af en toe blijft er eentje bewegingsloos in de lucht hangen, vleugels gespreid, balancerend op een strook wind. Fos maakt er foto's van.

'Lee, lach eens,' zegt hij.

'Kappen,' antwoord ik.

Ik klem mijn vingers nog iets vaster om de reling en draai mijn hoofd de andere kant op. Als hij toch doorgaat, doe ik net alsof ik hem niet meer hoor en blijf geconcentreerd naar de lucht kijken. Het is halverwege augustus, maar hoewel de zon schijnt en de lucht strakblauw is voelt het als een dag in februari. Zelfs onder alle lagen kleren die ik aanheb gaan mijn armharen nog recht overeind staan.

We kunnen ook maar beter niet te veel verwachten van de Noorse zomer, zei mijn moeder een paar dagen geleden. Het weer in Noorwegen is vergelijkbaar met het weer in Nederland, of je echt van een zomer kunt spreken hangt maar net af van – ja, van wat eigenlijk. Soms is er regen, soms is er zon, daar kun je de klok niet op gelijkzetten. Aan mij vroeg ze de avond voor vertrek nog hoeveel truien ik had ingepakt en stopte er na mijn antwoord nog twee fleecvesten bij. 'Dan kun je ze zelfs over elkaar aandoen,' opperde ze, 'voor het geval dat echt nodig is.' Ik knikte, al vroeg ik me af of ze met die voorzorgsmaatregel meer aan het doorzettingsvermogen van het weer hier of aan dat van mij twijfelde.

Van Casper kreeg ik een kaart met drie bergen erop, die gaf hij me de laatste keer dat hij bij ons thuis kwam. Heel veel succes, Lea, schreef hij. Ik heb er het volste vertrouwen in, en niet vergeten: als het lastig wordt, denk dan aan de helikopter. Zelf vond ik vooral de kleuren op de kaart mooi. Elke berg had een andere pasteltint, maar toch liepen de kleuren in elkaar over, en het totaalplaatje deed me denken aan de foto die ik te zien had gekregen toen ik 'Noorwegen' googelde. 'Misschien kun je die kaart meenemen,' zei mijn moeder, 'als geheugensteuntje', maar ik heb hem aan mijn prikbord gehangen. Dat was een prima plek, vond ik. Ik heb helemaal geen geheugensteuntje nodig. Mijn vader is tenslotte ook mee en als er iemand is die me constant helpt herinneren aan de gemaakte afspraken dan is hij het wel. Bij twee overtredingen verlies ik een deel van mijn herwonnen vrijheid. Bij meer dan twee overtredingen gaan we naar huis, mag ik niet meer zelf kiezen. Dan móet ik naar mijn ouders luisteren.

Selm: Ja, ik ga je straks om nog een stuk vragen, maar dankjewel! Een boek staat of valt niet per se met de eerste zin maar het is wel een hele goede eerste zin. In de tweede zin zit voor mij al gelijk een heel cruciaal woord. Ook als ik het teruglees of terug hoor. Balancerend. Ja, het is een boek over balans.

Jante: Ja, eigenlijk wel ja.

Selm: Hoe iemand uit balans is en hoe andere daardoor ook uit balans raken, of misschien ook al uit balans waren, en met elkaar een complexe balanceer-oefening uitoefenen.

Jante: Ja. Ook letterlijk als de caravan... ja.

Selm: Mogen we dat eigenlijk zeggen? Dat vroeg ik mij af. Mogen we spreken over die caravan zonder dat het een spoiler is? In de recensies zie ik heel veel dingen al prijsgegeven worden.

Jante: Ja, ja dat klopt. Ik heb me dat zelf ook wel afgevraagd: kan ik dat al vertellen? Maar ik denk, ja... wat mij betreft kunnen we het wel over het ongeluk hebben. Ja.

Selm: Nou, dan doen we dat he. De familie is met een caravan onderweg, ze gaan naar Noorwegen. Op aangeven van de moeder vooral denk ik, zij is de drijvende kracht van deze reis. Zei wil terug naar haar broer, of ze wil haar broer opzoeken in Noorwegen en de hele familie is opgetrommeld, vader, moeder, broer, zus. Met de caravan onderweg. Ja, en dan gaat het grondig mis. Op een bepaald moment kunnen ze de bocht niet maken, er staat een tankwagen. En dan is er de noodlottige keuze van de vader om te ontkoppelen.

Jante: En ja, dat gaat mis.

Selm: Dat gaat mis, maar wat er niet misgaat: Lea, het hoofdpersonage, die tot dan toe heel ondergaand is en lijdzaam en eigenlijk alles moet ondergaan, ontpopt zich dan ineens tot iemand die wel handelt. Die ingrijpt.

Jante: Ja, zij is eigenlijk tot dan toe heel aanschouwend ook. Ze doet wel heel erg haar eigen ding, maar niet per se binnen het gezin. En op het moment van het ongeluk ziet zij eigenlijk dat haar familie heel erg niet ingrijpt op het moment dat er iets mis dreigt te gaan. En volgens mij... zij zegt ook letterlijk, of denkt dat letterlijk, van: 'Waarom doet niemand iets?' En dan besluit ze zelf iets te doen. Gelukkig.

Selm: En – maar we zullen niet alles prijsgeven – dan weten ze de situatie toch nog zo te keren. Maar het is ook niet het enige wat misloopt op die reis natuurlijk, er gebeuren nog een aantal dingen waardoor het familiegeluk uitgedaagd wordt. Maar inderdaad anders dan op de achterkant stond, gaat het niet altijd over de verwijdering, maar zoeken deze mensen elkaars nabijheid op en proberen het wel met elkaar – heel liefdevol ook – toch in verbinding te komen, om elkaar te helpen.

Jante: Ja, wat ze eigenlijk ook wel doen, of waar in elk geval bijna het weigeren van hulp van buitenaf vandaan komt is denk ik ook wel dat ze het heel graag met zijn vieren willen oplossen, of in elk geval de ouders. Zij willen het heel graag binnen het gezin houden en eigenlijk samen weer in balans willen brengen. En ja, dit boek vertelt eigenlijk hoe ze die poging doen en op welke vlakken dat misgaat, maar ook op welke vlakken dat wel lukt.

Selm: Er zitten hele mooie paradoxen door heel het boek, schijnbare tegenstellingen. Lea die zegt op een bepaald moment alles lijkt om haar te draaien, dat wil ze helemaal niet. Ze zou liever verdwijnen, dat is een grote paradox. Die familie die de hele tijd dan wel liefdevol, dan wel elkaar de tent uit vecht. En bij Lea zelf natuurlijk dat lichaam en haar hoofd dat eigenlijk – die zijn natuurlijk niet van elkaar te scheiden – maar toch die willen iets anders. Zij weet eigenlijk dat ze ziek is, dat ze iets anders moet doen. Ik denk dat het zelfs op een bepaald moment de twee hersenhelften zijn die tegen elkaar opboksen.

Jante: Ja, in elk geval twee stemmen eigenlijk die zij heeft. En in die zin is het ook... is zij eigenlijk een hele onbetrouwbare verteller. Ik denk dat ze in het boek ook vaak, of in elk geval soms, dingen zegt die niet helemaal waar zijn, maar wel verkocht worden als waarheid. Maar die twee stemmen is ook wat ik me heel erg ook herinner van de ziekte. De eerste keer dat iemand tegen mij zei: 'Je moet het beschouwen als een andere stem.' vond ik dat heel stom, omdat ik dacht: Ja, ik hoor gewoon alleen mijn eigen stem. Jij hebt – ook als je gewoon helemaal gezond bent – ook wel twee stemmen waarvan de een dan

soms zegt: 'Nou dit zou beter zijn' en de ander die denkt: Nou, nee, dit. En bij Lea is dat heel erg de stem die zegt hoe het allemaal moet en de Lea die dan gehoorzaamt omdat ze heel graag wil dat alles klopt. Maar wat ook gedurende de vakantie steeds meer begint te knagen is wel dat ze eigenlijk ook haar gezonde zelf terug wil en dat die op een gegeven moment ook zoiets heeft van: Ja, maar hallo, dit gaat niet goed. Dat is heel erg ook een tweestrijd in haar hoofd. Alleen al in haar hoofd en dan natuurlijk ook nog richting de buitenwereld of haar ouders, die allemaal ook zeggen wat ze moet doen. En hoe dat eigenlijk maar doorgaat, die gedachten en die afwegingen, en die discussie.

Selm: Je maakt heel inzichtelijk dat het een machtsstrijd is. Het gaat om macht en om controle, zo'n eetstoornis. Je haalt het aan, je verwerkt biografische elementen. De keuze voor een auto... nou, het is geen autobiografie het is natuurlijk een roman. Je romantiseert en je gebruikt een aantal elementen. En toch komt het dan heel dichtbij, kwam het soms te dichtbij? Of heb je ook afstand moeten nemen soms?

Jante: Ja, het kwam op een gegeven moment wel heel dichtbij omdat ik... nou, dit boek is niet vijf jaar lang het boek geweest waar ik aan werkte. Dat was eigenlijk pas in de laatste anderhalf jaar dat het over dit onderwerp ging. En ik heb toen ook nog wel vrij snel een eerste versie geschreven waarin eigenlijk het overgrote deel van het boek zoals het nu is stond. En in periodes was dat wel... of dat herbeleven vooral van die gedachten van Lea en ook de moeilijkheid van dus die tweestrijd en dat gevoel richting de ouders, nou ja, ook het inleven in de ouders en in Fos. Dat was soms best wel pittig. Gelukkig niet in de zin van dat ik die gedachten weer ging herbeleven, maar wel dat terugdenken aan en weer in het hoofd kruipen van. En gewoon bezig zijn met zo'n treurig iets, met iemand die zichzelf kapot maakt. Dat was wel heel moeilijk af en toe, maar aan de andere kant vond ik het ook wel weer heel mooi, omdat ik dan naar mezelf kijk en zie dat ik nu hier sta en ja... dat het niet meer zo'n enorme rol speelt. Dus ja, ja dat. Heel erg twee kanten.

Selm: Ja, die twee kanten. Die persoonlijke strijd. Wat je zegt je hebt je heel erg ingeleefd in die andere perspectieven. Vind ik ook echt de kracht van het boek. De schoonheid van het boek. Hoe empathisch, hoe je ook inzicht krijgt in die omgeving, in die psychologie, in die wereld van die anderen mensen die ook daar inzitten. Dat was een vergelijking die ik wou maken met *Euphoria*, ook daar zie je eigenlijk al die mensen in hun complexiteit. Dat zijn geen kartonnen borden.

Jante: Nee, en ik wilde ook heel erg niet dat het een boek was alleen vanuit Lea. Ik vind Lea met vlagen ook wel een heel egoïstisch personage en het hele boek alleen maar vanuit haar zou denk ik heel eenzijdig worden omdat je dan nog steeds niet bij de reactie van de familieleden kan, eigenlijk. En juist om die reactie een beetje te begrijpen is het heel, ik denk ook wel belangrijk, om te weten hoe zij Lea meemaken en daarop reageren en natuurlijk hoe ze zich voelen bij een dochter die doodziek is.

Selm: Er is natuurlijk niet alleen het verhaal in Noorwegen, er zijn ook de flashbacks, de herinneringen die terugkomen. Zou je nog een stuk willen voorlezen?

Jante: Ja, zeker.

Selm: En dan mede bepaald pagina 166, het zijn verzoekjes. Daarin doe je dat denk ik heel goed net.

Jante: Ja, oké, ja.

Jante voordracht: 29:35 – 32:30

Als klein kind moest ik een keer een dorp bouwen met blokken. Fos had dat ook gedaan, het was een test waarmee ze iets over ons gedrag konden zeggen, ergens in een kamertje in een rijtjeshuis in Groningen. De test zelf ging als volgt: ik mocht alles doen, ik had twee bakken lego tot mijn beschikking en er was genoeg tijd. Ik had de volledige vrijheid, ondertussen zou een vrouw theedrinken met mijn moeder terwijl ze me zo onopvallend mogelijk observeerde.

Ik weet niet veel meer van die dag, afgezien van wat vage beelden en het stukje tekst dat er achteraf over me geschreven werd. Ik was een rustige, gecontroleerde bouwer, dacht veel na voor ik iets neerzette, maar wat er ook stond was dat mijn creativiteit tijdens het proces in de weg werd gezeten door een drang naar orde en overzicht. Als ik ergens een mogelijkheid zag om iets moois en afwijkends te bouwen, ging dat vaak tegen de vlakke als bleek dat het iets in het door mij gekozen patroon doorbrak.

In het tekstje van Fos, hoorde ik later van mijn moeder, stond dat hij zich vaak liet leiden door impulsen. Daardoor werd het een spectaculair bouwwerk, anders dan alle andere ook, maar had het tegelijkertijd iets rommeligs en was het uiteindelijk op veel plekken niet af. Ik had elke wijk zorgvuldig uitgewerkt en stopte pas toen het goed voelde. Ik hield zelfs nog wat blokken over, terwijl Fos net zo lang doorging tot al zijn materiaal op was. Toen leunde hij achterover en keek tevreden. Het was dan misschien niet perfect, maar de opdracht was gewoon: een dorp bouwen, en dat had hij gedaan. Hij had zich uitgeleefd, en dat had hij leuk gevonden. De rest deed er niet toe. Toen mijn dorp af was vroeg die vrouw of ik er tevreden mee was. Of dit was wat ik wilde maken. Dat wist ik eigenlijk niet. Ik vond het een beetje saai, achteraf gezien, ook al stond alles goed. Het liefst had ik ergens gewoon nog wat meer opvallends gebouwd, net zoals Fos, een uitschieter, een blikvanger, iets wat het bijzonder maakte, maar dat paste niet. Dan klopte het niet meer.

Nu denk ik: Ik woon in dat dorp. Ik heb het zelf gebouwd, alle huizen zijn hetzelfde, er is orde, rust en regelmaat, maar dat alles precies goed is, dat alles hélemaal klopt, zorgt er ook voor dat ik nooit mijn eigen dorp durf te verlaten. Alleen hier kan ik volledig functioneren. Ik heb een wereld om me heen gebouwd waar alleen ik in kan bewegen, waar niemand op bezoek mag komen en niemand iets mag aanraken, want dan krijg je disbalans. Dat is het probleem.

Selm: Dankjewel. Als het over schrijven gaat, en specifiek het schrijven van dit boek, wat voor proces is dat als je het in lego-termen zou uitdrukken? Ben je dan zoals Lea?

Jante: Uhm.... Nee. Ik heb bij het schrijven wel heel erg moeten loslaten dat ik dat overzicht dus juist niet heb. Achteraf gezien wel, maar tijdens het schrijven, nou ja, probeerde ik heel vaak het overzicht te behouden van alles wat ik nog moest uitwerken of alles wat nog net niet helemaal klopte, maar dat... een roman is eigenlijk te groot voor dat overzicht hebben. Dus dat was voor mij eigenlijk ook wel een hele goede oefening om het ook maar gewoon te laten ontstaan. En soms dingen te doen die dan misschien niet helemaal goed voelen. En sommige zinnen of woorden die ik dan gewoon niet zo... per se heel mooi vond, maar wel nodig had eigenlijk om het verhaal te vertellen.

Selm: En is het af? Dat klaar zijn met het schrijven, hoe heb je dat ervaren? Gaat dat dan om een deadline die je op een bepaald moment echt niet meer kan passeren of gaat dat toch om een bepaald gevoel?

Jante: Ja, het gaat denk ik om een bepaald gevoel dat ik zelf nooit heel duidelijk heb gehad. Maar op een gegeven moment zei mijn redacteur ook van: 'Nou ja, ik denk dat we er nu bijna zijn, je hebt nog tot 1 april en dan gaat het gewoon naar de persklaarmaker.' En

dat was ergens heel gek, omdat ik vooral tijdens die laatste dagen eraan werken ook dacht: Ja maar, misschien moet het wel helemaal anders. En dan... ja dan is het eigenlijk maar goed dat iemand anders dan zegt: 'Nee we laten het gewoon zo, het is nu af.' Ik denk dat het voor mij nooit helemaal af zou zijn, maar ja, ik denk ook niet dat dat echt kan. Dat het helemaal af voelt.

Selm: Ja, en heb je alles verteld met deze personages? Met Lea, Fos en de ouders?

Jante: Ik denk het nog niet. Vooral Fos niet. Ik weet niet of ik er per se mee verder zou gaan in een ander boek, maar ik ben wel aan het spelen met de gedachte om nog iets met de personages te doen. Zeker ook omdat ik ze... ze zijn me wel heel dierbaar of zo. Ja.

Selm: Heel lang mogen we onze eigen fantasie erop loslaten. Helemaal op het einde lees ik dan dat Fos een bepaalde lengte heeft en halflang rood haar geloof ik, heeft ie dan.

Jante: Ja.

Selm: Maar heb jij van al die personages – want van Lea weet ik het niet als lezer, hoe zij eruit ziet, of de ouders – heb jij daar dan ook visueel daar een beeld bij? Zijn dat echt mensen van vlees en bloed voor jou?

Jante: Ja, dat wel. Ik denk... ja vooral Lea en Fos en ook de vader heeft wel een hele concrete vorm, zeg maar. En ze hebben ergens dan ook wel iets van mijn ouders en van mijn broer, maar ze zijn ook heel anders en in gesprekken met bijvoorbeeld mijn ouders tijdens dat proces, dat het wel eens bijvoorbeeld voor mijn moeder wel eens lastig was dat het in het verhaal dan over de moeder gaat, maar dat zij dat niet is. Dan heb ik ook wel eens tegen haar gezegd van: 'Maar voor mij zijn de ouders in het boek gewoon hele andere mensen dan jullie.' En, ja, ik weet niet of ik ze per se... ja, nee, het zijn wel echt mensen voor mij.

Selm: Ik zou nog willen vragen hoe Lea eruitziet, maar dat ga je niet zeggen he?

Jante: Nee, haha.

Selm: Haha, dat is heel goed. Heb je het aan je ouders laten lezen terwijl je ermee bezig was? Met schrijven?

Jante: Nee, pas aan het einde toen het al persklaar was. Mijn vader heeft er nog een fout uitgehaald toen het al bij de drukker lag heb ik helemaal in paniek mijn redacteur gebeld: 'Er staat nog een fout in!' Die kon er toen nog net uitgehaald worden, dus daar ben ik heel blij mee.

Selm: Wat voor fout? Een taalfout? Of een...

Jante: Ja, het was volgens mij... 'Blablabla en ik maken ons grote zorgen,' stond er: 'Maken onze grote zorgen.' Dat zijn echt van die dingen waar je gewoon duizend keer overheen leest, tenzij je het dus voor het eerst leest.

Selm: En buiten die taalfout wat vond-ie er nog van, je vader?

Jante: Hij vond het wel heel mooi, ja. En hij vermeldde er ook wel even bij dat die vader toch wel heel anders was dan hij. Maar ja, hij vond het ook wel ontroerend en op sommige stukken ook wel pijnlijk herkenbaar. Maar vooral heel mooi.

Selm: En zorgt dat ook voor een nieuw gesprek? Of een ander soort gesprek?

Jante: Niet per se. Ik denk dat dat ook wel komt omdat ik in de afgelopen jaren heel veel met mijn ouders hierover gepraat heb. En ook wel heel veel bezig ben geweest met bijvoorbeeld dat schuldgevoel of toch ook wel de gedachte van: Ja, maar ik heb jullie dit ook een soort van aangedaan. En ja dat moest dan bij mij heel erg een plek krijgen, maar ook voor hun is dat natuurlijk... ja, is dat ook wel misschien moeilijk, of misschien wel ergens ook wel fijn, om te horen. Maar juist omdat ik er zoveel over gesproken heb, vooral veel met mijn vader ook over hoe hij daar dan instond omdat het voor hem in het begin echt... hij begreep er helemaal niets van. En, ja dus dat heb ik ook heel erg gebruikt tijdens het schrijven, al die gesprekken en natuurlijk heel letterlijk eigenlijk de dingen die hij opschreef in dat boekje.

Selm: Precies, want naast de ik-persoon, de vertelling vanuit Lea, heb je nog het boekje, het notitieboekje van de vader dat ze op een bepaald moment vindt. Waardoor je echt een heel ander perspectief krijgt.

Jante: Ja, tot nu toe heb ik wel vaak de reactie gekregen dat lezers dachten dat dat een heel erg... een soort trucje was om het perspectief van de vader er in te brengen. En ja ergens is het misschien... het is wel een soort ingreep in het verhaal, maar wat voor mij de reden was ook om dat te gebruiken is, was omdat mijn vader dus ook echt zo'n boekje had en ik dat op een gegeven moment in handen kreeg en ja... dat me ook wel echt heel veel... nou ja, dat gaf mij in elk geval heel veel inzicht in zijn hoofd, eigenlijk. Hoe hij het allemaal ervaarde en hoe het voor hem was om mij zo te zien en hoe ik me gedroeg. En dat hij zich ook heel erg afvroeg van: Hoe moet ik me gedragen? En wanneer helpt het en wanneer helpt het totaal niet. Dus dat vond ik eigenlijk ook wel zo mooi dat ik dat wilde gebruiken in het boek. Dat het enigszins iets verandert in het hoofd van Lea.

Selm: Ja, zo lijkt het wel he? Want ze komt tot de vaststelling dat alles om haar draait. Dat zelfs de leuke of minder leuke dingen die dan gebeuren in die tijd, in de tijd dat die vader die notities maakt, dat het uiteindelijk toch allemaal om Lea draait. En daar gaat iets shiften, of daar verandert iets.

Jante: Ja, ik denk dat daar in elk geval... dat zij zich ook enigszins probeert voor te stellen hoe het dan voor andere moet zijn. Dat ze in elk geval een beetje uit haar hoofd komt en ziet dat het hele gezin... dat zij het hele gezin eigenlijk bestuurt. En dat, ook al wil ze dat misschien niet, omdat ze alles graag op haar manier wil doen, maar door alles op haar manier te doen, dwingt ze daarmee de rest ook iets te doen, of in elk geval ergens omheen te bewegen. En op een gegeven moment wordt dat zo groot, dat ze eigenlijk iedereen in haar macht heeft met wat ze doet en wil en hoe ze reageert.

Selm: Is dat ook uit het leven gegrepen? Dat inzicht? Of die gedachte.

Jante: Ja, ik denk wel dat het iets is wat niet per se op dat moment plaatsvindt, maar dat het veel meer verspreid is in jaren waarin je bezig bent om beter te worden. Maar wat voor

mij wel persoonlijk een heel belangrijk moment was, was de val van de caravan en die hele reis eigenlijk. Omdat, wat die moeder in het boek ook heel letterlijk zegt, is dat zij belooft dat Lea's eetschema nooit in het gedrang zal komen. Maar dat kan je natuurlijk niet beloven, want daarin hou je geen rekening als een caravan-ongeluk. En op het moment dat zoiets dan gebeurt, is zij eerst heel erg boos, bijna, op haar moeder. Van: Maar je had gezegd dat het niet zou gebeuren! En daarna denk ik dat ze ook wel tot het inzicht komt: zoiets kan mijn moeder helemaal niet beloven, dat zoiets niet gebeurt. Als ik achteraf terugkijk op dat ongeluk, was dat voor mij wel heel erg het moment waarin ik enerzijds heel erg in paniek raakte dat mijn ouders dus niet hadden kunnen voorkomen dat de caravan viel en aan de andere kant dat ik ook dacht, of in elk geval voelde: Als ze dit niet kunnen voorkomen, dan kunnen ze ook niks anders voorkomen of verhelpen. Ik zal dan... dan moet je het zelf doen. Maar dat dacht ik niet op dat moment daar op die straat natuurlijk zo letterlijk. Maar dat is wel achteraf wat dat ongeluk voor mij heeft gedaan.

Selm: Voor de lezer van het boek is het ook een kanteling. Op het moment dat Lea dan heel egoïstisch het allemaal op zichzelf betreft: Ja, maar nu wordt mijn eetschema helemaal niet gerespecteerd. Dat is inderdaad het moment, denk ik, dat je voelt: He? Wie is deze vrouw? Of deze jonge vrouw, of meisje. En dat je je verwijderd van haar. Want daarvoor is ze gewoon... ze is snel en grappig, heel droog. Maar inderdaad volkomen onbetrouwbaar.

Jante: Ja, ik vond dat ook een hele moeilijke scène om te schrijven, haar reactie eigenlijk op die val. Tijdens het schrijven dacht ik zo erg: Ja, maar dit is... dit klopt niet, toch? De caravan is net gevallen, waarom reageer je zo? Waarom zie je niet in dat dit veel groter is dan jouw klokje en dat je maar effe lekker op tijd... Ze zegt dan op een gegeven moment, of ze denkt: Zet hem gewoon weer op de weg, of waarom kan niemand hem er gewoon weer uit takelen? Dat ik denk: Ja, denk na! Natuurlijk kan niemand hem er gewoon weer uit takelen. Ik moest wel op die manier erover schrijven want dat is heel erg hoe zij op dat moment reageert en dat is natuurlijk heel wrang eigenlijk, of heel dubbel, omdat je wil niet... ik wil niet dat mijn personage zo reageert, maar dat doet ze wel. Dus ja, daarin ga je als lezer ook wel... waarschijnlijk is dat het punt waarop veel lezers ook wel denken van: Nou... Jezus, doe eens normaal.

Selm: Ja, ik ook, absoluut. Maar het is een roman, een hele goede roman, een hele knappe roman. Ik vind het ook heel knap dat je die biografische elementen toch tot iets... kan verheffen tot kunst. Of weet te verheffen. Heb je dat met een bepaald publiek in gedachten geschreven, gemaakt?

Jante: Ja, ik denk vooral met toch wel de wat meer literatuur lezers in gedachten. Dus echt wel mensen die zoeken naar niet per se een boek dat alleen maar gaat over een personage met een eetstoornis of alleen maar een simpel verhaal. Maar door dit onderwerp hoopte ik ook wel een lezer te bereiken die op de één of andere manier iets te maken heeft met zo iemand met een eetstoornis. Ofwel ouders, ofwel mensen die er zelf mee te maken hebben of iemand in hun omgeving hebben die ermee te maken hebben. En misschien ook wel hulpverleners. Om het toch enigszins ook wat meer vanuit de kant van de eetstoornis te laten zien en hoe ingewikkeld en tegenstrijdig dat kan zijn.

Selm: Ja, je krijgt inderdaad een heel helder inzicht in het hoofd van iemand met een eetstoornis. Iemand met die ziekte. Jante, als je een volgend boek... je bent ongetwijfeld

al met een volgend boek bezig, ga je terug zo onder je huid kruipen? Of ga je wat meer afstand tot jezelf nemen?

Jante: Ik denk wel terug onder de huid, maar wel op een heel andere manier. Ik hou er heel erg van om echt wel heel dichtbij het personage te zitten en ook heel erg die dynamiek tussen verschillende personages te onderzoeken en uit te werken. Ik denk wel dat het iets verder van mijn eigen ervaringen af zal staan. Wat ik ook wel hoop, denk ik, of wat ik graag wil, is dat het onderwerp iets minder zwaar is. Maar daarmee niet minder belangrijk of dat het gewoon maar iets willekeurigs is, maar ja dit is natuurlijk ook wel een heel heftig iets. En ik denk dat ik in die zin wel weer wat minder onder de huid wil zitten.

Selm: En stilistisch? Denk je daar al... of heb je daar al een idee bij?

Jante: Ja, ik las ergens in de reacties dat ik heel spaarzaam ben met beelden. Ik denk dat ik dat wel zal blijven, hoewel er misschien wel iets meer... dit is natuurlijk ook een personage van vijftien. En het zou misschien toch best wel gek zijn als dat dan heel bloemrijk verteld is, maar ik denk dat ik qua stijl wel weer wat dingen zal willen uitproberen ook. En nog steeds, ik hou heel erg van het beeldende, maar mijn stijl is ook wel vrij kort, vrij helder. En ik denk ergens dat dat ook altijd wel een beetje zo zal blijven. Dat ik al snel, voor mijn gevoel, te veel en te wollig, te overdreven schrijf, terwijl dat dan eigenlijk altijd heel erg meevalt.

Selm: Is het dan vijf jaar... 2027... dat we de volgende Jante Wortel kunnen lezen?

Jante: Ja, ik denk het wel. In de zomer.

Selm: Oke. Check. Dan spreken we elkaar in de herfst van 2027 opnieuw. En volgende week ook natuurlijk. Dan spreken we elkaar ook weer. Samen met Corinne en Nikki. Heel veel dank, Jante. Voor het gesprek en voor het boek. Tot volgende week.

Jante: Ja, tot volgende week.

Voice-over: Bedankt voor het luisteren naar Radio Debuut. Kijk voor meer informatie over deze reeks in de *shownotes*.

